

PERKÁTA TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

Egyeztetési változat

2017

PERKÁTA
TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017

Tartalomjegyzék

	Bevezető	04
	Perkáta bemutatása	06
	Örökségünk	12
	Településképi szempontból meghatározó területek	18
	Ajánlások	24
	Jó példák: épületek, építészeti értékek	32
	Jó példák: sajátos építményfajták	38
	Impresszum	42

01 | Bevezető

Perkáta több száz éves múltja kötelez minket arra, hogy megőrizzük azt, amit ősaink ránk hagytak. A település képe generációkon keresztül formálódott, s így alakítjuk mi is, majd gyermekeink. Fontosnak tartjuk, hogy ez a „formálás” illeszkedjen abba, amit ősaink megkezdték, megőrizzük a település hagyományos szerkezetét, épített és természeti szépségeit, egyedi jellemzőit.

Ezért készítettük el ezt a kiadványt.

E Településképi Arculati Kézikönyv mindenki számára érthető módon mutatja be a közösség környezetalkítással kapcsolatos elvárásait. A kézikönyv összegyűjti a település helyi építészeti stílusjegyeit és azokat a minőségi elvárásokat, amelyeket egy építkezésnél vagy felújításnál figyelembe kell venni. Jó példák bemutatásával az építetők és építésszek számára is segítséget nyújt a helyi karakterisztikus jegyek alkalmazásához.

A Településképi Arculati Kézikönyv nemcsak bemutatja ezeket a településképi jellemzőket, hanem külön kitér a településképi szempontból egy-mástól jól elkülönülő településrészek arculati jellemzőire és értékeire.

E kiadvány útmutatóként szolgál minden lakosunk számára, hogy a településképi minőségi formálása, a településképhez illeszkedő építészeti elemek kialakítása, változtatása terén a bemutatott hagyományokra alapulva fejlesszük, szépítsük Perkáta.

Somogyi Balázs
polgármester

02 | Perkáta bemutatása

Településtörténet

Perkáta Fejér megye délkeleti részén, a Dunaújvárosi járásban, Adonytól 10, Dunaújvárostól 15 km-re fekszik. A község két település, Kis- és Nagyperkáta egyesülésével 1926-ban jött létre. A település nem rendelkezik állandó vízfolyásokkal, a területén csak időszakos patakok haladnak át. A belterületet a **Pistolai-patak** és a **Perkátai-vízfolyás** szeli át, amelyek medrei egymással párhuzamosan haladnak.

Perkáta rendkívül jó termőhelyi adottságainak köszönhetően már a **korai neolitikumtól** kezdődően lakott volt. Az újkőkori ember nagyméretű, többhelyiséges, cölöpszerkezetű, gyakran tűzhellyel ellátott házakban lakott, amelyet a település területéről előkerült számos régészeti lelet is bizonyít. A Kr. e. 3-4. századból a kelta La Tene kultúra emlékeit és bronzkori temetőket is feltártak, de több lelőhely ismeretes a római és a népvándorlás korából is.

A honfoglalás után Perkáta fejedelmi, majd királyi birtokká vált, és az **Árpád-korban** látványos fejlődésnek indult. Nagy kiterjedésű településsé fejlődött; a XI-XII. század környékén már templommal is rendelkezett. A kialakult falvakat 10-20 család lakhatta, akiknek rendszertelenül elszórt telkeit árkok övezték. A lakóházakat félig földbe ásták, majd körülárkolták, így a fal nélküli kunyhók ágasfára szerelt, náddal-gazzal fedett nyeregteteje emelkedett csupán a felszín fölé. A föld alatt kialakított egyetlen, kicsiny helyiség szolgált az egész család otthonául, így nem csoda, hogy ezeket a „szobákat” csak télen használták. Ennek a fellendülésnek a tatárjárás pusztítása vetett véget, amely a korábban virágzó települést teljesen elpusztította.

Az Árpád-kori település helyére a XIII. században a hantosszéki **kunok** költöztek be, akik a XI. századi templomot is újjáépítették. A XV-XVI. századi oklevelekben a település már „Kétperkáta” néven szerepel, azaz a későbbi kétpólusú településmag feltételezhetően középkori előzményekkel bír. A lakóépületeik ekkora már hasonlatosak voltak a későbbi közép-magyar háztípusokhoz (szoba, konyha, kamra). A sárral tapasztott, vesszőfonatos, meszelt falak vázát faoszlopok alkották és néhány helyen már megjelent az ágasfás-szelemenes kialakítás is.

A török pusztítás, majd a tizenöt éves háború alatt ismét elnéptelenedett faluba a XVII. század során délszlávok, főleg rác telepések érkeztek. A Rákóczi-szabadságharc (1703-1711) alatt azonban a lakosság jelentős hányada – akit nem pusztítottak el a kurucok – elmenekült lakóhelyéről. A török idők után a település a jezsuiták tulajdonába került, akik 1720-ban Gyertyaszentelő Boldogasszonyról elnevezett templomot, 1721-ben pedig plébániaházat építettek. A templom a közel 30 évvel későbbi felújításkor bolthajtásos belső fedést és új tetőszerkezetet kapott. A fa harangtoronyban négy harangot helyeztek el.

1774-ben Mária Terézia visszavette a jezsuitáktól Perkátát és egy évvel később báró Radványi György Ferencnek, a Fejér megyei úrbérrendezés lebonyolítására kinevezett királyi biztosnak adományozta. A **György-család alatt** a település újra fejlődésnek indult. Az 1758 körül épült kastély elődjét átépítették, zárdát, leányiskolát, óvodát alapítottak, először irgalmas nővéreket, később vincés nővéreket telepítettek Perkátára. Az óvoda és az iskola 1878-ban kezdte meg a működését (Ezt 1902-ben György Terézia utasítására kórházzá alakították.) A jezsuiták által korábban épített templomot állapota miatt elbontották és helyére 1776-1779 között új templomot emeltek, amelyhez szentélyt is építettek. Első orgonája 1811-ben készült el.

1. Római katolikus plébániatemplom egykor

Ebben az időszakban egészült ki Perkáta neve a „nagy” előtaggal, míg Kisperkátán az uradalom majsorsági települése épült ki és a cselédházban 1841-től egy iskola is létesült. Az ezidőtájt készült katonai felmérés kiemeli a település újonnan épült kastélyát, plébániáját és kocsmáját, de lakóházait jelentéktelennek minősítette. A lakosság fő megélhetését továbbra is a mezőgazdaság biztosította, de kézműveseket és kereskedőket is egyre nagyobb arányban lehetett találni a településen.

Kisperkáta és Nagyperkáta 1864-ben közigazgatásilag is külön településsé vált, majd később Nagyperkáta nagyközségi címet kapott. Ez az állapot egészen 1926-ig fennmaradt, amikor a két egykori településrészt újraegyesítették.

A római katolikus templom felújítása és bővítése az **első világháború** hajnalán kezdődött meg és 1917-ig tartott. Az új három hajós épület déli mellékhajójának kórus alatti végében van a hősök emléktáblája az első világháború 177 perkátai áldozatának nevével.

A **második világháború** során 28 zsidó lakost deportáltak és a településen is súlyos harcok folytak. .

Az államosítás a perkátai Győry-kastélyt sem kímélte. Hunyady Imre gróf a kastély elhagyására kényszerült, így az épület kegyúr nélkül maradt. A berendezési tárgyak - bútorok, használati eszközök, valamint a család személyes holmijai - barbár fosztogatásnak, pusztításnak estek áldozatul, s alig-alig maradt meg belőlük valami az utókor számára. A megmaradtak részben Budapestre, az Iparművészeti Múzeumba, részben a székesfehérvári (akkori nevén) István Király Múzeumba kerültek.

A külterületek, puszták rohamos elnéptelenedése – az országos trendeknek megfelelően – az ötvenes-hatvanas években vette kezdetét. Perkátán a belterületre való beköltözést az is felgyorsította, hogy mind Mélyvölgypusztán, mind Parragpusztán megszűnt a gyermekek oktatása.

Perkátán **napjainkban** Művelődési központ, napközi otthonos óvoda, általános iskola, könyvtár, gyógyszertár, orvosi és fogorvosi rendelő is működik.

2. A II. világháborús emlékmű

Ó ti mindnyújan, kik
által mentek az úton,
figyelmezzetek
és lássátok, ha van
fájdalom
e fájdalomhoz
hasonló.

Jermias szónok I. 12.

1863

Érdekes
hely
látványos
helyszín
látványos
látványos

Településszerkezet

Perkáta **neolitikum-korabeli** településmagja a Kereklaposi dűlő térségében alakult ki, ahol a régészeti leletek két kisebb település nyomára utalnak. A későbbi, kelta telepek a Széchenyi utca és a sárosdi határdűlőben beazonosított csekély kiterjedésű, major- vagy tanyaszerű képződmények lehettek.

Az **Árpád-korban** Perkátán számos település alakult ki, de ezek közül csak 6 nevezhető igazi falunak. (Ez utóbbiak közül három már a kora Árpád-korban is létezett). Egy-egy falu jellemzően 10-24 hektáros volt és a vizek menti keskeny sávban, utcás-soros településrendben helyezkedtek el. A kis, egyhajós templomok Szent László és Könyves Kálmán idejében kezdtek el kiépülni az egyes falvak legmagasabb pontján. A falvaktól néhány száz méterre megjelentek az egy hektár alatti tanya kistelepülések, „majorságok” is, amelyek nem alkottak önálló területi egységet. Ennek lakosságát a tulajdonos családja, valamint néhány rabszolga (servus) alkotta.

4. Perkáta az I. katonai felmérés idejében

A **kunok idejében** a Kőhalmi dűlő területén, az egykori templomdomb körül egyetlen szabálytalanul kanyargó, néhol kis elágazásokkal tarkított utca húzódott, amelynek két oldalán, egymástól 80-120 méterre álló telkeket alakítottak ki. A kialakult település a XIV. századra – eddig ismeretlen okból – elnéptelenedett és helyette Homokbánya (Kisperkáta területe) és a Hosszúlapos dűlő (Nagyperkáta) térségében alakítottak ki szálláshelyeket.

Az I. katonai felmérés (1783) idején a település hosszanti irányban, a falun keresztül haladó patak völgy két oldalán húzódott. A lakóházak főleg a völgy szélét követő magaslatokon helyezkedtek el. A feltételezhetően spontán építkezések következtében halmazos csoportosulás, sűrűsödés, kacskaringós úthálózat alakult ki. Kisperkátán ekkoriban csupán néhány lakóépület állt, vagyis népessége igen alacsony volt.

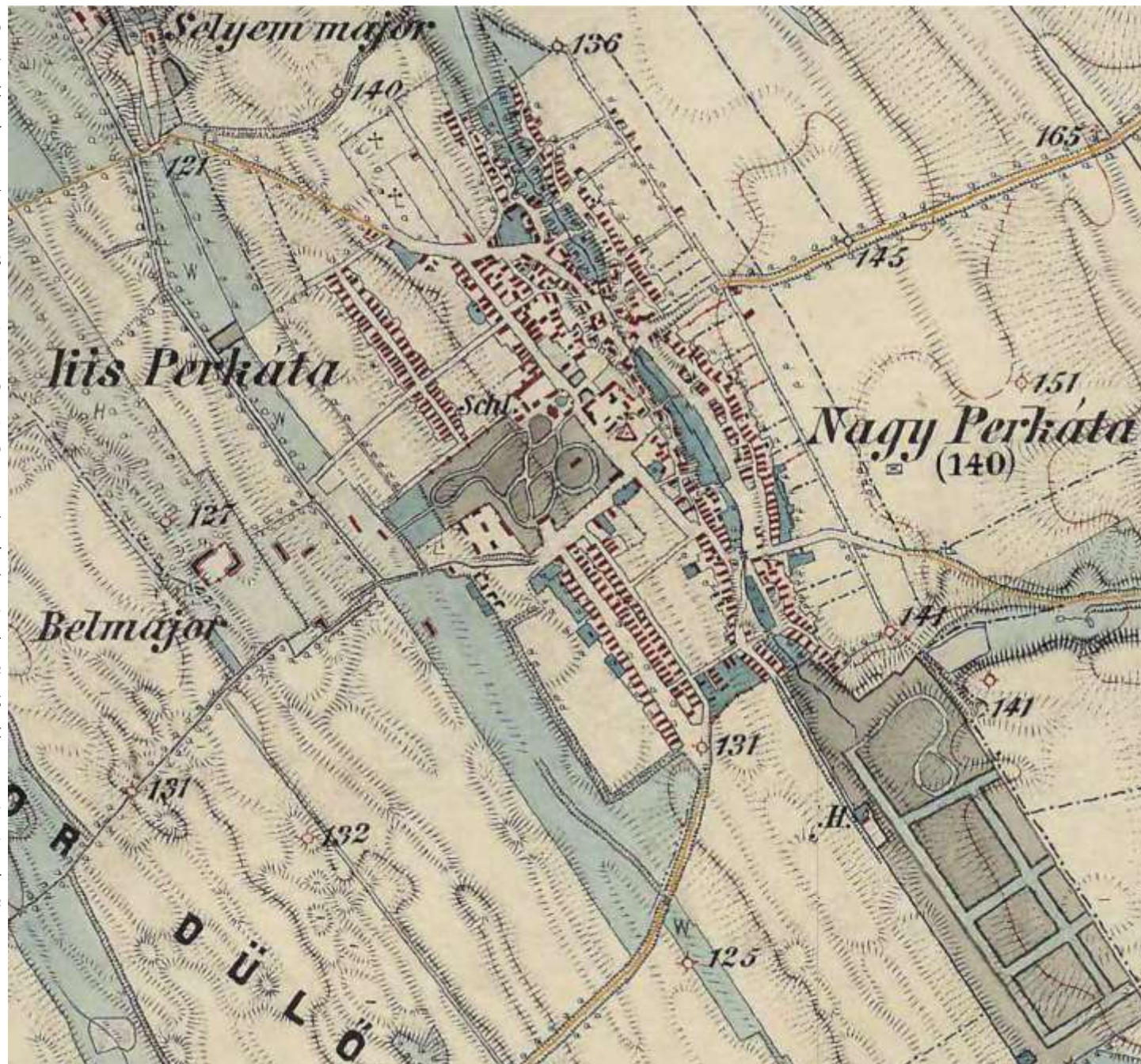
A **XIX. század során** a falu elsősorban nyugati-délnyugati irányban terjeszkedett tovább. A múlt századi településmag szabálytalan elrendezését viszonylag egyenes utcákkal, szabályos telkekkel szabályozták, és a központi terület egészen a kastélykertig kiépült. Ebben az időben kezdődött meg a mai Széchenyi utca és Baross utca térségében az utcákra felfűződő, szalagtel-

kes kialakítású telkek beépülése, amely később a patak völgy felé terjeszkedett tovább. A település keleti oldalán is bővült az utcahálózat (mai Zrínyi Miklós utca és Kossuth Lajos utca vonala), de lakóházakat csak elvétve találunk. Kisperkátán egyedül az uradalom majorsági épülete található.

Kisperkátát 1864-ben vált el hivatalosan is Nagyperkátától és a hozzá csatolt Belmajor, Selymespuszta, Bárányjárás, Parragpuszta, Forráspuszta, Zsidókalap-puszta, Vastaghalom, valamint Barátlakás lakott területeivel önálló közigazgatási egységet képzett. A szétszórt, főleg uradalmi majorokból és pusztából álló községnek azonban később sem tudott kialakulni központi településmagja. Ezzel ellentétben a nagyközségi rangot szerzett Nagyperkátát mindössze két külterületi lakott hellyel – Mélyvölgypuszta és Szőlőhegy – rendelkezett. Ez a kettősség, vagyis Kisperkátát „puszta” volt, illetve Nagyperkátát nagyközségi jellege mindvégig jellemezte a két települést, így az 1926-os egyesítés csupán a korábbi viszonyokat állította vissza.

A **századforduló** után Perkátát észak-északnyugat felé terjeszkedett tovább és beépült a temető környéke, a Székesfehérvárra vezető út térsége és a Szent Imre telep, illetve délkeleti részén a Vöröskuti telep.

Perkátát **mára** nagy kiterjedésű és fejlett utcahálózattal rendelkezik, amelyre szalagtelkes, több utcás szerkezet a jellemző.

5. Perkátát a XIX. század második felében

03 | Örökségünk

Műemlékek

A **Kisboldogasszony római katolikus templom** elődjét a jezsuiták építették 1720-ban, de állapota 1774-re annyira leromlott, hogy Radványi Győry Ferenc, Perkáta akkori birtokosa lebontatta és helyére 1775-1779 között új templomot építtetett. A templom alatti kriptában található a grófi család sírboltja.

Az épület a II. világháborúban sok sérülést szenvedett, a felújítása korán, már 1945-ben megkezdődött. 1965-től további felújításokon esett át. Legutóbbi nagyszabású rekonstrukciója 1997-ben történt meg.

A Templom utcában álló, délnyugat-északkeleti hossz tengelyű épület főhomlokzatán órapárkányos torony magasodik, amely íves párkánnyal kapcsolódik a hajóhoz. Az utólag hozzáépített mellékhajókat törpetornyok zárják le. A sárgára festett homlokzatot vízszintesen az alacsony lábazat és az egyszerű főpárkány, függőlegesen pedig fehérre festett, a fal síkjából kiálló, a falpillérnél kevésbé kiülő, pillért utánzó, hosszúkás négyszög alakú kifalazások, ún. lizénák tagolják.

A római katolikus templom előtti téren található a **Szenháromság-szobor**, amelyet a XVIII. század közepén Perkátán dúló pestisjárvány emlékére állítottak. A csonkagúla talpazaton álló, dór oszlop tetején elhelyezkedő szoborcsoportot alacsony kovácsoltvas kerítéssel kerítették körül. A homokkő talpazatba a következő feliratot vésték bele:

*„Föld lakója, minden ügyben
Nézz az égre, s élj üdvösen
Úgy áld meg a sz. Háromság
Mind örökké egy Valóság
1 8 4 3”.*

6. Római katolikus plébániatemplom

7. Szenháromság-szobor

Perkáta egyik legismertebb épülete a település központjában álló **Győry-kastély**, amely a díszudvarral és a nagyméretű parkjával, már az 1700-as évek második felében is a legjelentősebb épületnek számított. Első nagyszabású, klasszicista stílusú átépítése 1820-ban kezdődött el. A vendégszárnyat, a korszerű konyhaszárnyat és a cselédek helyiségeit külön épületekben helyezték el, új kompozíciós egységeket alakítva ki a kastélykert területén. Az így létrejövő három különálló épület U-alakban helyezkedik el, és kerítéssel lezárt díszudvar fog közre. A kastélyépület homlokzatait vízszintesen a lábazat, a két szint közötti osztópárkány, valamint a főpárkány tagolja. A főépület főhomlokzata 4+3+4 tengelyes, amelyből a középső 3 tengely egy középrizalitban helyezkedik el. Az épületegyüttes mögött nagyméretű angolkeretet létesítettek.

A II. világháborút követően a kastélyt államosították, a főépületben általános iskolát alakítottak ki, amelyben egészen 1974-ig - a jelenlegi iskola megépítéséig - folyt az oktatás. Az 1975-1979 között lezajlott felújítását követően a főépületbe a község művelődési háza és könyvtára költözött be.

A településen áthaladó 62. sz. főút jobb oldalán áll a **Nepomuki Szent János-szobor**. Az alkotás egy magas (kb. 2 méteres) talapzaton található, redőzött ruhában és egy kereszttel a kezében.

8. Győry-kastély

A műemlékek mellett számos további építészeti értéke van a településnek.

A Templom utcában található a **Lourdes-i Szűz Mária barlangja és szobra**, amelyet a község hívei Kéri Ferenc plébános zarándoklatának tiszteletére emeltek az 1920-as évek második felében. Szintén itt áll a Győry Terézia által emeltetett **Immaculata (Szeplőtelen Szűzanya)** szobor, amely Maria Congregatioba való belépésének 60. évfordulója alkalmából készült. Krasznai (Krausz) Lajos alkotását 1933-ban állították fel. A szobor Szűz Máriát ábrázolja álló helyzetben, imádkozva, lába egy éppen almába harapó kígyó fején nyugszik.

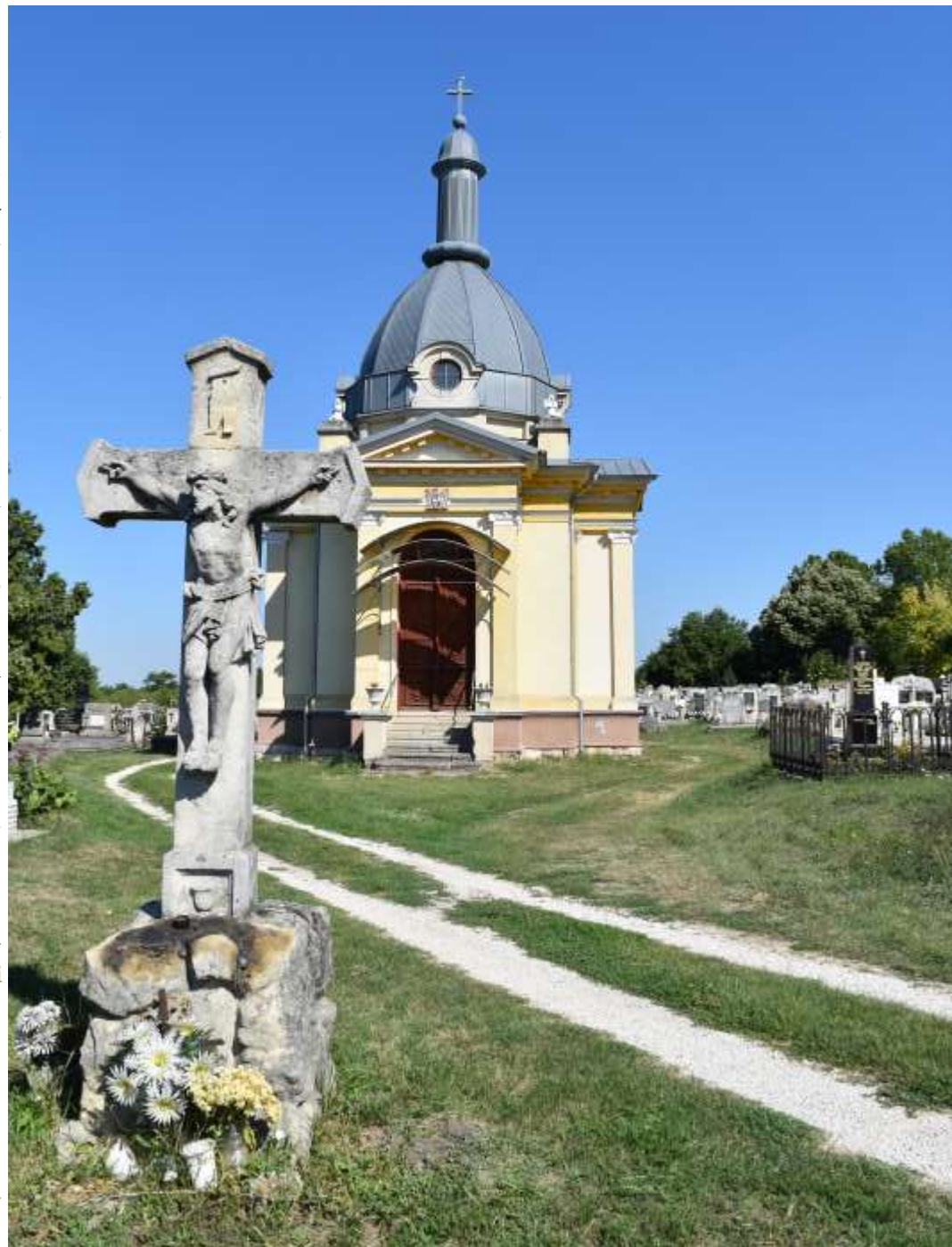
A **temetőkápolnát** Galgóczy Ferenc plébános építtette, akinek nyughelyéül is szolgál. Az épületet és a mögötte lévő harangot a 2000-es évek második felében újítták fel. Szintén a plébános állította az **Adonyi-keresztet** (Galgóczy-kereszt), amely 1870 óta áll jelenlegi helyén. A kőkereszt magas talappal rendelkezik, és az alkotás közepén egy koponya is megfigyelhető.

A település külterületén, a Szőlőhegyen áll egy 2007-ben felszentelt **szőlőhegyi fakereszt**, amelyet szőlőgazdák állítottak.

A **kisperkátai fakeresztet** feltehetőleg az 1870-es években, azaz a Perkátában felállított többi kereszttel egy időben állították. Később (1945-1950 között) elpusztult, majd 1950-ben helyezték el itt egy új, akácfából készült pléhkrisztusos keresztet.

A Székesfehérvárra vezető út mellett áll egy **Kossuth-szobor**, amellyel szemben a **régi gőzmalom** felújított épülete található.

Perkátában egy ötcsoportos óvoda található, ugyanis a faluban nincs bölcsőde. Az intézmény két épületből áll, az egyik egy 1991-es építésű épület, amelyet 2009-ben akadálymentesítettek, itt két csoport működik. A másik **óvodai épületet** 1878-ban építették, itt működött az első leányiskola és óvoda, amelyet a Paulai Szent Vincéről elnevezett irgalmasrendi nővérek vezettek.

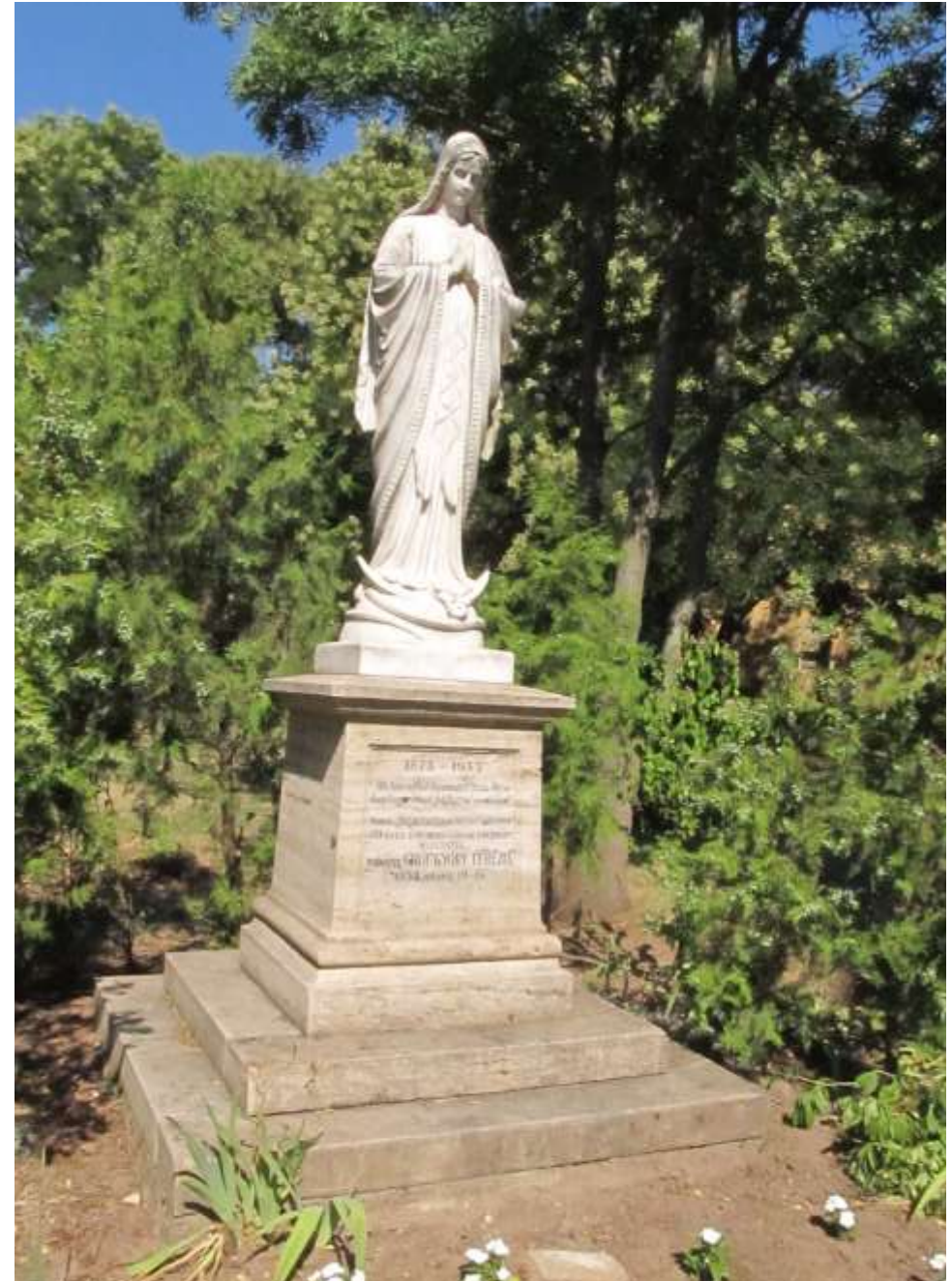

9. Galgóczy-kápolna

10. Nepomuki Szent János-szobor

11. Szepłótelen Szűzanya szobra

Természeti értékek

Perkáta területén természetvédelmi szempontból országos ökológiai hálózat, tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület, valamint országos jelentőségű védett természeti emlék is található.

Az **országos ökológiai hálózat** elemei Perkáta nyugati határának összefüggő, nagyobb erdőtömbjei, a Hangya-lapos, a vízfolyások – Cikolai-, Pistolai- és Perkátai vízfolyások – menti gyepes, nádasos területek, az eróziós domboldalak erdős területei, valamint Adony közigazgatási területéről áthúzódó Nyugat-völgyi-árok vizes élőhelyei is. Ez utóbbihoz tartozik az Adony-Perkátai löszvölgyek **Natura 2000** besorolás alá tartozó területe, amely 2004 óta védett.

A Natura 2000-es kijelölést két élőhely, a sík- és dombvidéki kaszálórétek, valamint a nagy tűzlepke jelenléte indokolta. A faj Magyarországon nagymértékben elterjedt, főleg a nedves, vízparti területeken figyelhető meg. Nyugat-Európában erősen megritkult az élőhelyeinek lecsapolása, mezőgazdasági művelésbe vonások következtében.

A terület másik érdekes növényfaja a borzas macskamenta, amely Magyarország löszgyepeinek fokozottan védett faja. 2014-ben a gypjas csüdfű kb. 350-400 tőből álló állományát is felfedezték a területen.

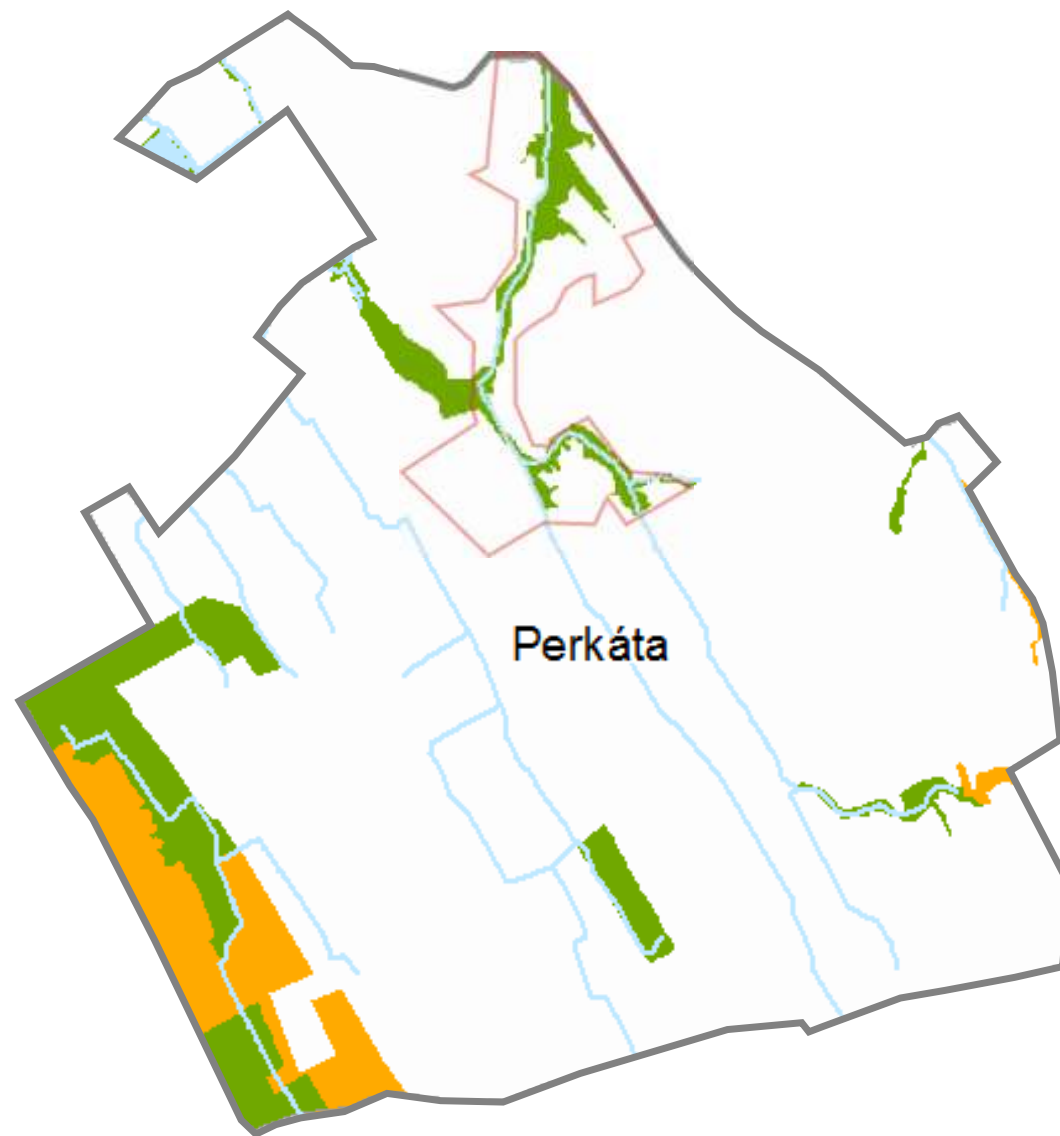
A Cikolai-vízfolyás kisperkátai szakaszán ex lege **védett földvár** található.

Jelmagyarázat

- Magterület
- Ökológiai folyosó
- Tájképvédelmi terület

- Települési terület
- Vízfolyás
- Településhatár

12. Perkáta természeti értékei

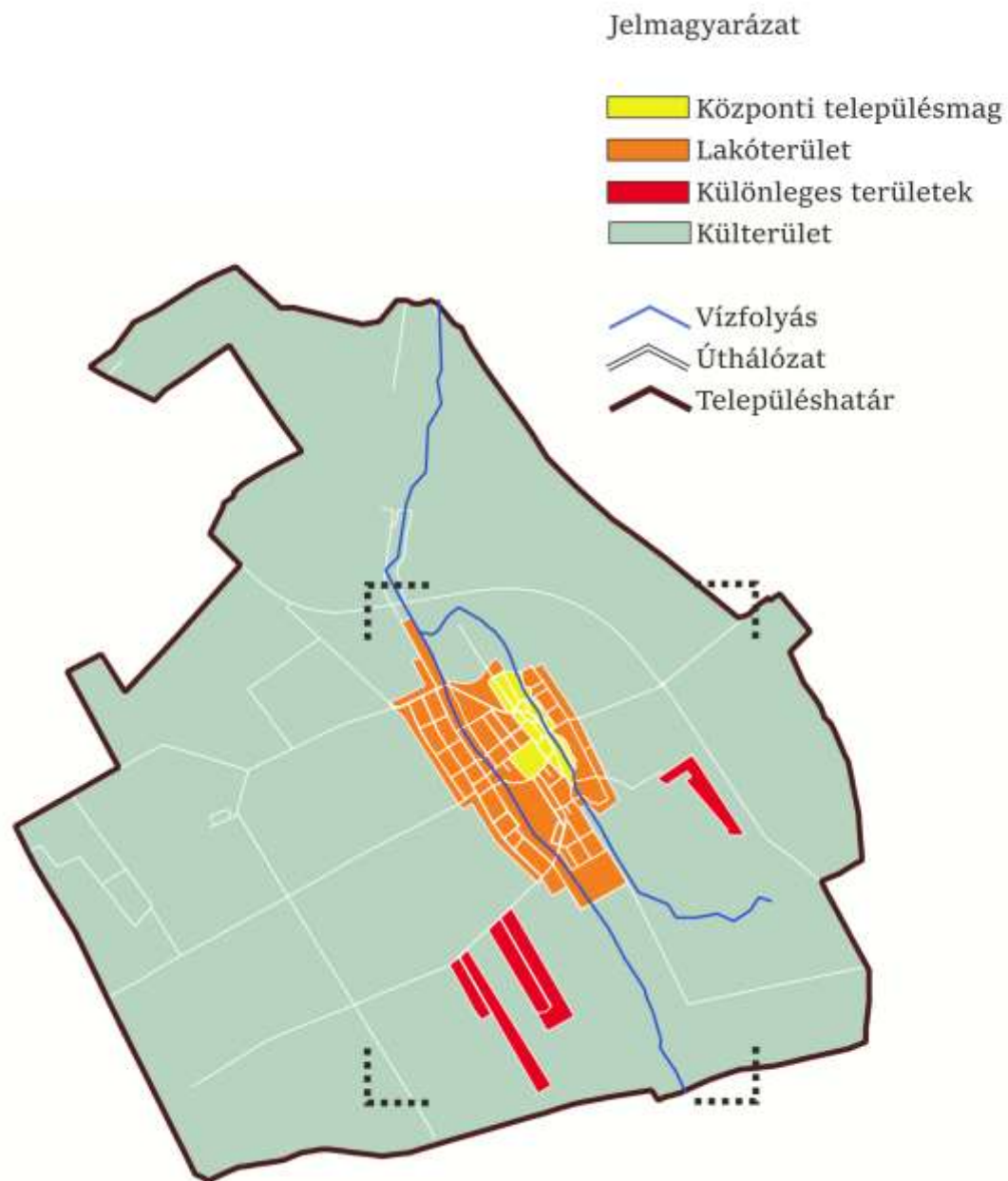

04 | Településképi szempontból meghatározó területek

Perkáta többutcás szalagtelkes, jellegzetes mezőföldi település. A településképi szempontból meghatározó, egymástól elkülönülő településrészek a község történelmi jellegzetességeit is tükrözik.

13. Perkáta településképi szempontból elkülönülő területi egységei

Központi településmag

A központi településmag a Perkátai-patak két oldalán húzódó, szabálytalan, halmazszerű beépítésű utcákat, illetve a kastély és kastélykert területét foglalja magában. Az utcaképet a jellemzően oldalhatáron álló, földszintes lakóépületek határozzák meg. A városrész és egyben az egész település fő közlekedési tengelye, az Adonyi út – Kisbács utca (62118. sz. út) teremti meg a patak két oldala közötti kapcsolatot. A többi utca szabálytalan vonalvezetésű, zezzugos, néhol kiszélesedő, így a közöttük húzódó tömbök is szabálytalanok.

A központi településmag Perkáta mai központi területe. Itt található a községháza, a posta, a piac, a kultúrház, az általános iskola, valamint üzletek és vendéglátóegységek is ide koncentrálnak.

Épített örökség szempontjából meghatározó a Gyóry-kastély és a római katolikus templom térsége, amely településképi védelemre javasolt. Az kastély- és templomkert zöldterületi értéként is jelentős.

Lakóterület

A lakóterület a központi településmagot öleli körbe. A településrész szabályos, rendezett, falusias nagytelkes jellegű, esetenként rendkívül nagy mélységű telekkel (pl. Széchenyi utca nyugati oldala). A beépítés módja itt is jellemzően oldalhatáros, amely a korábban kialakult utcakép vonalát követi.

Legrégebben lakott része az egykori Bugerváros (Széchenyi utca) és Cigányváros (Baross utca), amely a XIX. század második felében a központi településmagig beépült. Ezután a lakóterületek főleg nyugati irányba bővültek, és a századforduló tájékán a temető környékén is megjelentek az első lakóépületek. Ezek a különbségek a mai épületállományban nem szembetűnőek. Gyakorik az alföldi jellegű, útra merőleges tengelyű, nyeregtetős, tornácos, eredetileg háromosztatú épületek, amelyek közé beékelődnek az egyes korszakok jellemző stílusjegyeivel ellátott házak. Újabb építésű általában 5-8 egymás melletti épületből álló házsorok Perkáta nyugati részén, a Táncsics Mihály utca, Rózsa utca, Damjanich utca mentén alakultak ki, ahol az épületek szintén oldalhatáron álló, sátoztetős, földszintes jellegűek.

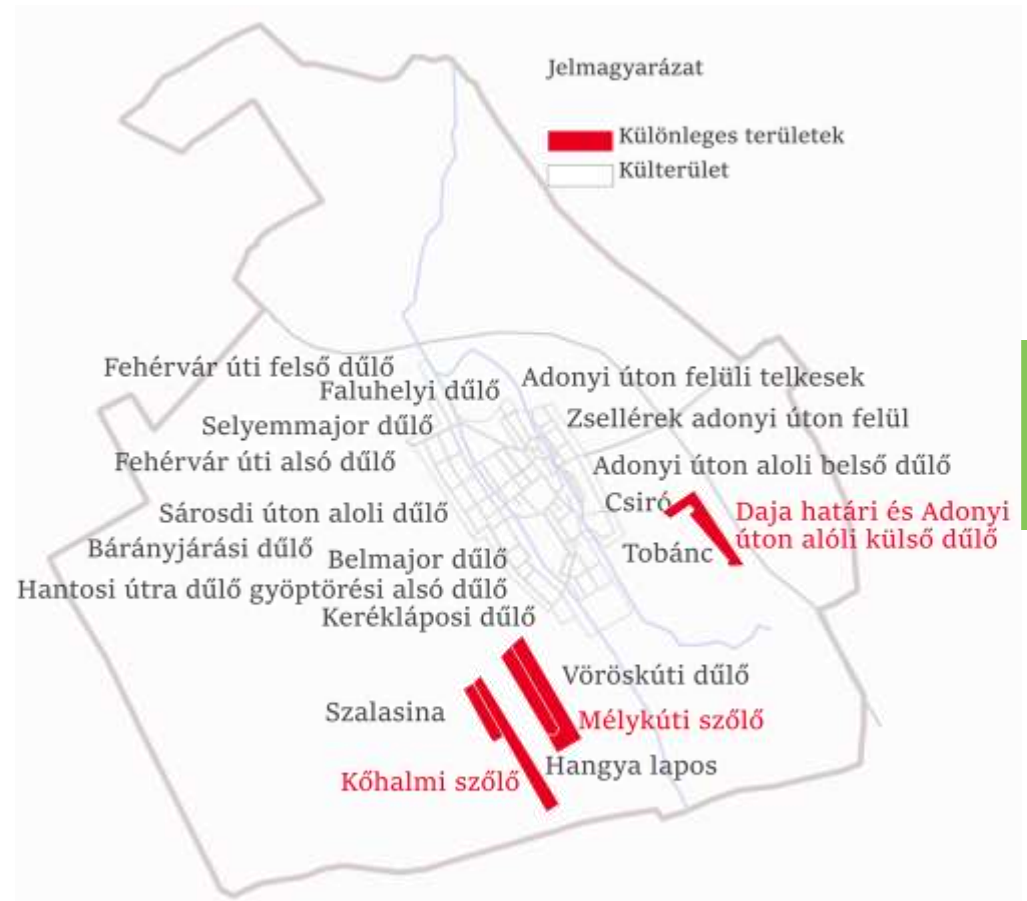
Különleges területek

A különleges területek közé az egykori tanyák, majorok és puszták területén kialakult, a mai napig lakott kertes mezőgazdasági területek tartoznak. Ezek Perkáta délnyugati (Kőhalmi szőlő, Mélykúti szőlő) és keleti (Daja határi és Adonyi úton alóli külső dűlő) részén találhatóak. A volt zártkertekre a tömörszerű elhelyezkedés, a sűrűbb telekosztás jellemző.

Külterület

A külterületi egyéb területeken a mezőgazdasági vagy természetközeli helyek dominálnak. Az előbbi esetében jellemzően gazdasági funkciójú épületek a meghatározóak, míg a beépítetlen területeken a természeti állapot megőrzése, javítása, valamint a településképet meghatározó karakterek megóvása az elsődleges feladat.

05 | Ajánlások

A földrajzi adottságok – Cikolai-, Pistolai- és Perkátai vízfolyások, völgyezetek - meghatározzák Perkáta beépített területeit. Ennek következtében különböző településrészek alakultak ki, amelyekre többé-kevésbé eltérő építészeti ajánlások fogalmazhatóak meg.

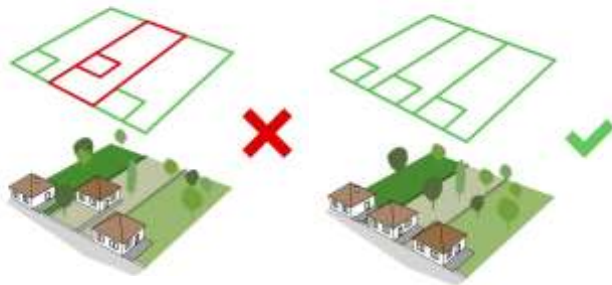
A fejezetben az egységes településképp megőrzése, megtartása érdekében sematikus ábrák és jó példák segítségével mutatjuk be az ajánlott építési módokat a korábban ismertetett településrészi bontásban.

Perkáta teljes területére vonatkozó általános előírások

Általános alapelveként minden esetben szem előtt kell tartani a meglévő történeti, természeti értékeket, szerkezeti, műszaki, infrastrukturális adottságokat. A beépítési jelleg vonatkozásában a település léptékéhez, karakteréhez kell igazodni és meg kell őrizni a tájhoz való szerves kapcsolódást is.

Telepítés

Perkáta lakóterületein az oldalhatáron álló, falusias jellegű beépítés a meghatározó. Új épület építésénél ajánlott maximálisan figyelembe venni a terepadottságokat, a meglévő beépítések karakterét, amely így az utcaképhez illeszkedő beépítési formát eredményez.

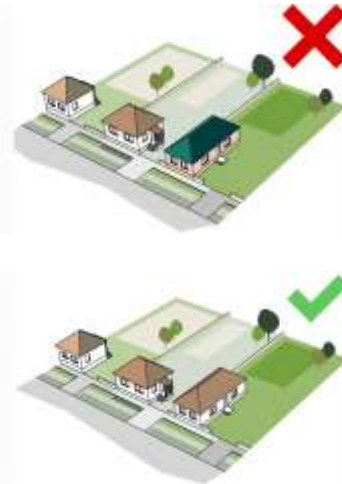

Magasság

Perkátán a házak magassága egységes településképet eredményez. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal javasolt megépülniük, mint környezetük, mert a túl magas házak nem illeszkednek az utcaképbe.

Anyaghasználat, színek

Az épületek színvilága változatos, ugyanakkor a rossz példák ellenére is megfigyelhető az összhang a hasonló anyag- és színhasználat tekintetében. Perként lehetőség szerint kerülni szükséges a tetők és homlokzatok feltűnő, környezetből kirívó színezését, az erős színhasználatot (pl. kék, lila, piros, zöld), a rikító színű fémlemez fedések, fémteetők, zsidelyek és burkolatok alkalmazását. A homlokzatok színezésénél a környezethez igazodóan a természetes pasztellszíneket javasolt alkalmazni. Javasolt a hagyományos vakolt homlokzati architektúra alkalmazása. A hagyományos építőanyagok dominanciáját az új építéseknel is javasolt előnyben részesíteni.

Tetőhajlásszög, tetőforma

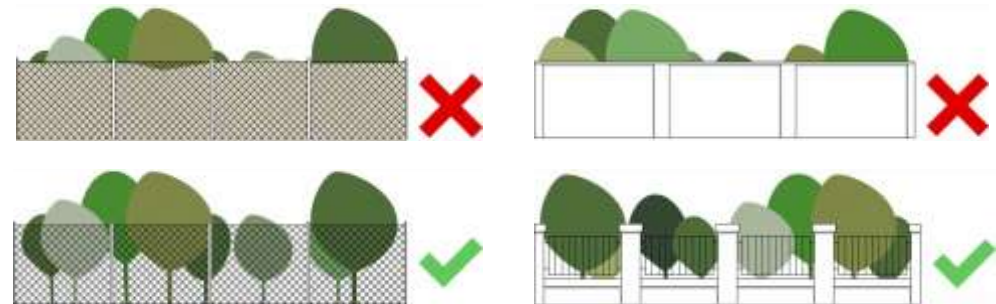
A történelmi településrészben az épületek tetőhajlásszöge, tetőformája a legtöbb esetben azonos. Az egységes utcakép érdekében a területen a környezethez illeszkedő, egyszerű tetőformájú, magastető épületek építhetők.

Kerítés

Utcafronti kerítés lehetőség szerint fából, kőből, téglából, betonelemekből, élőszövényből, drótfonatból illetve ezen anyagok kombinált felhasználásával létesüljön. Tömör és nem átlátható, vagy nádszövettel való zárás nem javasolt.

A hagyományos tömör vagy kishézagú deszkakerítés az előkert nélküli, oldalhatáros, falusi házaknál preferálandó.

Reklámtáblák, cégérek

A reklámtáblákat, feliratokat, cégéreket az épület stílusához, az egységes utcaképhez illeszkedően javasolt elhelyezni. Ennek érdekében kerülni szükséges a reklámok túlzott mértékű alkalmazását a homlokzaton, beleértve a homlokzaton takaró épülethálón megjelenő hirdetéseket, reklámokat is.

Cégéreket, cégtáblákat és cégfeliratokat az épületek homlokzatain ajánlott úgy elhelyezni, hogy azok szervesen illeszkedjenek a homlokzatok meglévő vagy tervezett vízszintes és függőleges tagolásához, a nyílászárók kiosztásához, azok ritmusához. Mindezek alapján cégérek, cégtáblák, cégérszerű reklámtáblák elhelyezése az alábbi irányelvek alapján történhet:

- a meglévő homlokzati architektúra figyelembe vétele;
- a homlokzat színvilágához illeszkedő színek alkalmazása, az élénk színek kerülendők;
- üvegfelületre ragasztani nem lehet;
- a reklámfelirat a portál és az ereszpárkány közötti homlokzati sávba kerüljön.

Közparkok, közterületek

A közterületek egységes jellege, karaktere érdekében a zöldterületek térbútorai egységes koncepció alapján valósuljanak meg. A gyalogos zónákban csak egységes stílusú burkolat, utcabútor, közvilágítás és növénytelepítés alkalmazandó. Az anyaghasználat során a természetes anyagokat javasolt preferálni (kő, tégl, fa) a beton, vasbeton elemekkel szemben. A tervezett felújításokhoz utca- és térrendezési terv is készüljön.

Egyéb

Új (közép-, kifeszültségű és közvilágítási) villamos energia ellátási hálózatot csak földkábeles elhelyezéssel javasolt építeni. A tervezett és a rekonstrukcióra kerülő távközlési hálózatokat lehetőség szerint földkábelbe illetve alépítménybe helyezve földalatti vezetéssel kell megépíteni.

Központi településmag

A központi településmagban elhelyezhető, fő funkciót képező lakóépületek elhelyezésénél az egységes utcakép megőrzése a cél, mind az előkert mérete, az épület tömege, a tetőforma alakítása, épület színezése, és utcai homlokzat tagolása esetén. A templom, kastély környezetében a kialakult építészeti és zöldterületi értékek különösen megóvandók, fejlesztendők.

Telepítés

A központi településmag erózióval veszélyeztetett területén új épület építése nem megengedett.

Magasság

A védendő utcaképet alkotó épületekre emeletet ráépíteni, annak tömegét bővítéssel megváltoztatni nem megengedett.

Tetőhajlásszög, tetőforma

A központi településmagban az épületek tetőhajlásszöge, tetőformája a legtöbb esetben azonos. Az egységes utcakép érdekében a területen a környezethez illeszkedő, egyszerű tetőformájú, magastetős épületek elhelyezése javasolt.

Homlokzatkialakítás, nyílászárók

A központi településmagban mind új épület építésénél, mind felújításnál törekedni kell a jó építészeti arányok, a hagyományos részletek megőrzésére. A részletekre való odafigyelés, az oromhomlokzat deszkázása, fa kerítések, nyílászárók arányainak megtartása nagyban elősegíti az egységes utcakép megőrzését.

Lakóterület

A lakóterületeken a falusias jellegű családi házas beépítés a meghatározó, amely oldalhatáron álló, az út tengelyére merőleges nyeregtetős vagy sátoztetős kialakítású épületeket jelent falusias, illetve kertvárosias karakterrel.

Telepítés

Az egységes utcakép érdekében a kialakult fésűs beépítés új épület építésekor is megőrzendő.

Homlokzatkialakítás, nyílászárók

A népi építészet megmaradt értékei továbbra is megőrzendőek. Az ilyen épületek felújításánál a hossztengeyű, tornácos, oromhomlokzatos kialakítás, a tetőhomlokzat díszítettsége, a nyílászárók függőleges és vízszintes tagozása megtartandó.

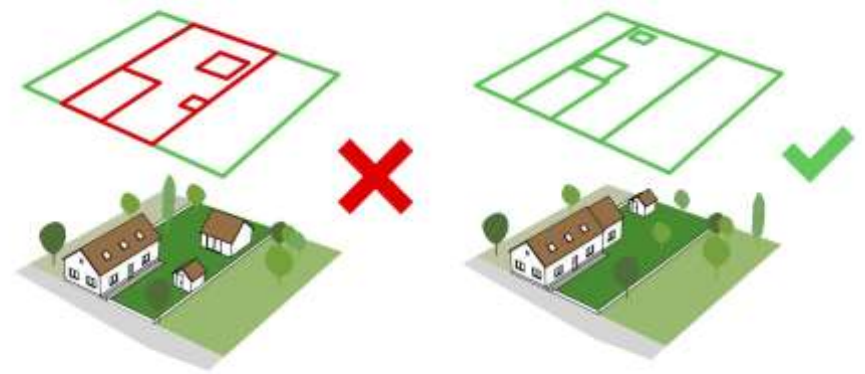

Különleges területek

A különleges területeken lehetőség szerint tájba illő, magastetős, maximum 45° tetőhajlásszögű épület építhető szabadon álló beépítéssel.

A melléképületek elhelyezésénél, kialakításánál is törekedni kell az esztétikus, rendezett megjelenésre, kialakításra.

A természeti szempontból kiemelt jelentőséggel bíró területekkel határos egykori tanyákon a természeti környezet látványának megóvása különösen fontos.

Külterület

Mezőgazdasági területen lehetőség szerint tájba illő, magastetős, 35-45° tetőhajlásszögű épület építhető szabadon álló beépítéssel, cserép vagy nád tetőhéjazattal.

06 | Jó példák: épületek, építészeti értékek

Utcakép

Az egységes utcakép jól tükrözi Perkáta településszerkezetét. Fontos tehát, hogy mind új lakóterületek kialakításakor, mind üres telkek beépítésekor harmonikus módon alakítsuk ki.

Az egységes utcaképben a zöldfelületi elemek éppen olyan meghatározóak, mint az épületek vonalvezetése vagy az előkertek mélysége.

Megújult épületek

Az épületfelújítások során kiemelten fontos a hagyományos alapanyagok használata, valamint az épületre jellemző egyedi építészeti részletek megtartása. Korszerűsítés, átépítés során is figyelembe kell venni az eredeti épülettömeget, a nyílászárók függőleges és vízszintes tagolását, a tetőzet kialakítását.

Kortárs épületek

Új épület építésénél a rikító színezés vagy túl nagy épülettömeg helyett az építőanyagok, architektúrák kombinációjára célszerű hangsúlyt fordítani.

Új épület építéskor minden esetben a környező épületek anyaghasználatától kell kiindulni. Mindez nem zárja ki újabb, lehetőleg természetes anyagok használatát sem, amennyiben azok harmonikusan illeszkednek a környezetbe.

Építészeti részletek

Az építészeti részletek, mint például az ereszcatorna kialakítása vagy egy pecsétes téglá gazdagítják, díszítik az épületeket és aktívan alakítják az utcaképet is.

Kerítések

A kerítések egyszerre teremtenek kapcsolatot az utcával, ugyanakkor térfalat képezve el is választják az ingatlanokat a közterületektől.

Kialakításuknál illeszkedni kell a mögötte található épület stílusához, míg anyaghasználatában, formavilágában is az esztétikus megjelenésre kell törekedni.

07 | Jó példák: sajátos építményfajták

Szobrok, emlékművek

Perkátán a szobrok, emlékművek, köztéri műalkotások a közösségi terek meghatározó elemei, így döntően meghatározzák a település arculatát.

Utcabútorok

A terek parkok a közösségi élet színhelyei, ahol a településhez, helyi közösséghez tartozásunkat is megérezzük. Mivel rendszerint hosszabb időt töltünk ezeken a helyeken, ezért megjelenésükre fokozott hangsúlyt kell fordítani. A közterületeken elhelyezett utcabútorok stílusának illeszkedniük kell a közterület arcúlatához.

Reklámtáblák, cégérek

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet, éppen ezért azokat az épület stílusához, az egységes környezethez illeszkedően kell elhelyezni.

Impresszum

Készítette

Perkáta Nagyközség Önkormányzata—2431 Perkáta, Szabadság tér 1.
Somogyi Balázs – polgármester

Terra Stúdió Kft.—10334 Budapest, Szomolnok utca 14.
dr. Kukely György, Rácz Andrea, Lukács Kata, Tóth-Czeper Gabriella, Bártfai Gergely

Szöveg:
dr. Kukely György, Rácz Andrea

Felhasznált irodalom:
Erdős F - Hatházi G (szerk): Perkáta története. Perkáta, 1996
Perkáta Nagyközség Településszerkezeti és Szabályozási terve, valamint Helyi építési szabályzata. 2010. március
Perkáta értéktár—Perkáta templomai. Perkáta, 2017

Fényképek, ábrák:
Terra Stúdió Kft.
1.: Perkáta templomai, p. 12
4.-5.: mapire.eu
12: Fejér megye Területrendezési Terve—Övezetek: http://gis.teir.hu/rendezes_fejer_trt_ov/

Építészeti Útmutató ábrái
Lechner Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft.

Grafika
Rácz Andrea

